

Портрет кафедри української літератури у часі

Список використаної літератури

1. Агеєва В. Символістська лірика Максим Рильського: криза релігійної свідомості, гріховність краси і «святиня мовчання» / В. Агеєва // Апологія модерну: обрис ХХ віку. – К. : Грані-Т, 2011.
2. Білодід І. Поетична мова М. Рильського / І. Білодід. – К. : [б. в.], 1965.
3. Вервес Г. Адам Міцкевич в українській літературі / Г. Вервес. – К. : [б. в.], 1955.
4. Вервес Г. Польська література і Україна / Г. Вервес. – К. : [б. в.], 1985.
5. Власенко І. Родина Рильських / І. Власенко, Н. Пазяк // Київська старовина. – 1995. – № 5. – С. 77.
6. Дроздовський Д. Поетичний світ Максима Рильського / Д. Дроздовський // Укр. культура : щомісяч. культ.-освітній та літ.-мистецький ілюстр. журн. – 2008. – № 3.
7. Ільєнко І. Жага / І. Ільєнко. – К. : Дніпро, 1995.
8. Міцкевич А. Вибрані поезії / А. Міцкевич. – Одеса : [б. в.], 1941 ; Міцкевич А. Вибрані твори : в 2-х т. / А. Міцкевич. – К. : [б. в.], 1955 ; Словацький Ю. Вибрані твори : в 2-х т. / Ю. Словацький. – К. : [б. в.], 1959 ; Мицкевич А. Собрание сочинений : в 5-ти т. / А. Мицкевич. – М. : [б. и.], 1948–1954 ; Словацький Ю. Избранные сочинения : в 2 т. / Ю. Словацький. – М. : [б. и.], 1960.
9. Радишевський Р. П. Максим Рильський – патріарх української полоністики / Р. Радишевський // Українська полоністика: проблеми, школи, силуетки. Київські полоністичні студії. – К. : [б. в.], 2010. – Т. XVII.
10. Рильський М. Із давніх літ / М. Рильський // Зібрання творів : у 20-ти т. – Т. 19. – К. : [б. в.], 1988.
11. Франко І. Зібрання творів : у 50-ти т. – Т. 47 / І. Франко. – К. : [б. в.], 1986.
12. Шмігер Т. Історія українського перекладознавства ХХ сторіччя / Т. Шмігер. – К. : Смолоскип, 2009.

УДК 821.161.2'09

Олена Маланій

ПОЕТИЧНІ «НАТЮРМОРТИ» ЕММИ АНДІЄВСЬКОЇ

У статті проведено міні-дослідження поетичних натюрмортів Емми Андієвської як синтезованого продукту взаємодії двох видів мистецтва, прослідковано прозорі паралелі між малярськими та поетичними роботами надзвичайно оригінальної, своєрідної, обдарованої мисткині кінця ХХ – початку ХХІ ст., чий творчий спадок ще так мало вивчений і не зовсім належно поцінований в Україні.

Ключові слова: поезія, натюрморт, синтез мистецтв, кольорова палітра, малярство, ірраціональність.

Маланий Елена. Поэтические натюрморты Эммы Андиевской. В статье проводится мини-исследование поэтических натюрмортов Эммы Андиевской как синтезированного продукта взаимодействия двух видов искусства, прослеживаются прозрачные параллели между малярными и поэтическими работами чрезвычайно оригинальной, своеобразной, одаренной художницы конца XX – начала XXI вв., чье творческое наследие еще так мало изучено и не совсем должным образом оценен в Украине.

Ключевые слова: поэзия, натюрморт, синтез искусств, цветовая палитра, живопись, иррациональность.

Malanii Olena. Poetic Still Lives of Emma Andiyevska. The article is a mini-survey of poetic still lifes Emma Andiyevska synthesized as a product of interaction between two types of art, traceable clear parallels between the painting and poetic works extremely original, original, gifted artist late XX – early XXI century, whose creative legacy is so little understood and not quite properly appreciated in Ukraine.

Key words: poetry, still life, a synthesis of arts, color palette, paint, irrationality.

Постановка наукової проблеми та її значення. Проблема синтезу мистецтв в сучасному літературознавстві досить актуальна. Взаємозв'язок різних видів мистецтв та їх органічне поєднання в літературному творі становить неабиякий інтерес науковців різних галузей – літературо- та мистецтвознавців, письменників. Ця проблема тісно пов'язана з модерними процесами в літературі та мистецтві початку XX ст. а також з постмодерними на рубежі XX та XXI ст. Явище синтезу мистецтв в українській літературі стало основною проблемою дискусій, обговорень та наукових пошуків під час двох всеукраїнських науково-практичних конференцій (Луцьк, 2007, 2009), присвячених професору О. О. Рисаку, який одним із перших в сучасному літературознавстві спробував науково проаналізувати творчість українських письменників (і, зокрема, Лесі Українки) крізь призму синтезу мистецтв.

Ця проблема тісно пов'язана і з творчістю Емми Андієвської – сучасної української поетеси, прозаїка та художниці, котра працює в стилі сюрреалізму й герметизму [39, 76]. На думку Д. Гусара-Струка, вона створила «власний світ поетичних та художніх образів у високо індивідуальній манері» [13, 167]. Філософські, духовні й містичні теми є головними у творчості Андієвської. Авторка належить до важливих представників модернізму в українській літературі другої половини XX ст. Письменницю часто пов'язують із Нью-Йоркською групою українських літераторів у діаспорі, хоча сама вона це заперечує.

Емма Андіївська – авторка понад двадцяти п'яти поетичних збірок, п'яти книжок короткої прози, трьох романів та більше дев'яти тисяч картин. Її художні виставки проводилися в США, Канаді, Франції, Німеччині, Австралії, Бразилії, Ізраїлі, Україні та Швейцарії. Поетеса є членом Національної спілки письменників України з 1994 р., українського ПЕН-клубу й Професійного об'єднання художників Баварії. Більшу частину свого життя Емма Андіївська провела поза Україною, проживаючи в Мюнхені та Нью-Йорку.

Вона особисто була знайома з багатьма відомими художниками та письменниками вихідцями з України (скульптори Михайло Черешньовський та Григор Крук, художники Марія Дольницька і Яків Гніздовський, а також поети Михайло Орест, Олег Зуєвський та Василь Барка). Саме це, на нашу думку, і відіграло значну роль у формуванні художнього світогляду, філософських концепцій, життєвих принципів майбутньої авторки оригінальних і за формою, і за змістом творів.

Емма Андіївська неодноразово наголошувала на великій ролі підсвідомості у своїй творчості. Сприйняття нею світу відбувається через інтуїцію та відчуття без підключення інтелекту [45, 157]. При цьому містичний і духовний аспекти є важливими її складниками, як зауважують М. Стех, Б. Бойчук і Б. Рубчак [39; 7].

Аналіз останніх досліджень із цієї проблеми. Неординарній постаті Емми Андіївської та її неповторній, специфічній творчості присвячені дослідження вітчизняних учених та вчених діаспори – Д. Гусара-Струка, М. Стеха, Б. Бойчука, Б. Рубчака, І. Фізера, Т. Возняка, В. Державина. Інтерес до її постаті виник у сучасному літературознавстві ще на початку 90-х рр. ХХ ст. і не згасає до сьогодні. Про це свідчать численні розвідки, статті, публікації науковців, мистецтвознавців, письменників – Л. Тарнашинської, М. Слабошпицького, І. Драча, Н. Зборовської, О. Астаф'єва, В. Коптілова, О. Гриценка, Ю. Лавріненка та ін. Її постмодерна малярська творчість стала об'єктом досліджень П. Сороки, Б. Бойчука.

Щодо аналізу власне синтезу, отих «поетичних натюрмортів» Е. Андіївської, то, на жаль, є лише поодинокі спроби аналізу впливів і взаємовпливів художнього слова і образотворчого мистецтва (К. Ледер, А. Мойсеєнко). Дисертації, захищені в останнє десятиліття (Т. Антонюк «Сюрреалізм як художній напрям в українській поезії ХХ ст. (Е. Андіївська...)», С. Водолазька «Постмодерністські акценти у твор-

чості Емми Андіївської») теж є свідченням актуальності цієї проблеми на сучасному етапі літературознавства.

Характерними для синтезованої творчості Емми Андіївської є далекосяжні асоціації та алюзії між щоденними речами й світоглядними поняттями. Загалом сприйняття творчості Андіївської вимагає від читача великої ерудиції й знання інших культур. Складність прочитання творів авторки пов'язана з великою кількістю можливих інтерпретацій творів, які відображають багатогранність буття [45, 153]. Данило Гусар-Струк сформулював деякі поради й підходи до розуміння герметичних творів поетки у своїй статті «Як читати поезії Емми Андіївської» [13]. Він відзначає три ключі до розуміння поезії Андіївської – перспектива, назва вірша та світ сну.

Для творчості Андіївської характерні поетика сюрреалізму (на це вказує, зокрема, у своїй дисертації Т. Антонюк [4]), дещо ускладнена композиція тексту. Деякі дослідники (Марія Ревакович) помічають ознаки постмодернізму у творах письменниці.

Один із дослідників творчості Емми Андіївської, відомий український культуролог, філософ та головний редактор часопису «Ї» Тарас Возняк пише: «Від традиційних текстів твори Андіївської відрізняє щонайперше невідповідність її логіки логіці, до якої ми звикли. Причому це не вибрик, а її органіка. Ламаючи логіку суцього, вона, власне, й пробує з нього вирватись, а прирощені в її поетичному акті нові регіони суцього диктують уже свою, до того «не наявну» логіку (чи алогічність – якщо так комусь подобається більше)» [11, 144–145].

Про творчий доробок мисткині Андіївської написано низку досліджень і дисертацій, але її творчість, на жаль, залишається ще недостатньо осмисленою, хоча літературний доробок Емми Андіївської не може не цікавити сучасних українських літературознавців та читачів. Відомий український часопис «Кур'єр Кривбасу» (за ініціативи Марка Роберта Стеха) 2004 р. оголосив роком Емми Андіївської. Таким чином, усі номери журналу за 2004 р. та три номери за 2005 р. були присвячені аналізу творчості й публікаціям творів авторки. Творчості авторки свого часу приділяли увагу у своїх дослідженнях відомі літературознавці Д. Гусар-Струк, Ю. Шевельов, І. Фізер, Е. Райс та представники «Нью-Йоркської групи» Б. Рубчак, М. Ревакович та Б. Бойчук.

Виклад основного матеріалу й обґрунтування отриманих результатів дослідження. Аналізуючи поетичний доробок Емми Андії-

євської, сучасної письменниці, представниці діаспорної гілки української літератури, і справді помічаємо неабияке тяжіння авторки до оригінально-образного осмислення навколишньої дійсності. І хоча «дійсність» мисткині надзвичайно своєрідна, неповторна, складна для сприйняття непідготованим читачем, навіть ускладнена засиллям шаленої кількості образних нагромаджень, поєднанням не поєднуваного в реальному світі, присутністю ірреальних істот та явищ, усе-таки світ Емми Андієвської має право на існування, вимагає свого чіткого означення й місця в сучасному літературно-мистецькому процесі. Її своєрідна манера творення власної моделі буття (де затишно, комфортно та зручно поетесі) наповнена надзвичайними образами-символами, метафорами, що наближені до сюрреалістичного світобачення (її філософсько-поетичні медитації, натюрморти й справді подекуди нагадують картини іспанського сюрреаліста Сальвадора Далі або витвори австрійського художника-архітектора Хундертвассера): одним рухом чи то пензля, чи то пера Андієвська може перевернути світ чи наші усталені уявлення про нього («Усіх речей зворотні пропорції – І ти в позаминулому»).

До речі, Емма Андієвська – не лише талановита поетка, вона ще й обдарована художниця, котра зуміла досить органічно, гармонійно переплести ці види мистецтва, синтезувати їх в абсолютно новий формат відображення дійсності, новий вимір емоційного сприйняття світу, створила свій просторово-часовий континуум, свою модель світу, суспільства, у якому почувається незалежно й комфортно.

Не маючи мистецької освіти, Емма Андієвська створила понад 9000 картин. Вона – представниця сучасного мистецтва авангардистського напрямку.

Дебют Андієвської-художниці відбувся в 1956 р. на виставці в Мюнхені. Виставки відбулися також у США, Канаді, Франції, Німеччині, Австралії, Бразилії, Ізраїлі, Італії, Іспанії, Саудівській Аравії та Швейцарії, з 1992 р. виставки творів художниці відбуваються і в Україні. Чимало творів авторки є експонатами різних музеїв світу, у тому числі й України та мистецьких колекцій приватних осіб (Нью-Йорк, Мюнхен, Шварцвальд, Прага, Київ, Львів, Донецьк, Харків, Чернівці).

Оригінальним специфічним художнім прийомом Андієвської є повторне накладання фарби на полотна до двадцяти п'яти разів. Так вона створює ефект руху, динаміки й, у той же час – об'єму, простору, глибини при спогляданні картин під різними кутами зору та

різними освітленням. Емма Андієвська використовує для своїх полотен акварелі, акрилові й олійні фарби.

Стиль художниці деякі критики називають симетричним візіонізмом [20], хоча сама художниця не вважає себе представником будь-якого стилю мистецтва [30]. Андієвська, навпаки, підкреслює свою індивідуальність, характеризуючи себе «візіонером», стверджуючи, що її картини бачаться їй намальованими в цілому і їй залишається лише перенести їх на полотно. Свою творчість вона визначає як певну форму медитації та наголошує на великій ролі підсвідомого [3].

У творчій манері художниці вбачаємо елементи, співзвучні із сюрреалізмом, натуралізмом та експресіонізмом.

Сама Емма Андієвська наголошує на нерозривному зв'язку своєї художньої творчості з поезією, вона сама є авторкою оригінальних ілюстрацій власних поетичних збірок. Е. Андієвська відома також як автор ілюстрацій до опери «Чарівна флейта» В.-А. Моцарта й зображень карт таро та знаків зодіака.

Найяскравішим прикладом синтезовано-гармонійного поєднання поезії та малярства у творчому доробку Андієвської є її альбом «Мова сну = сегменти» (1998 р.). Він об'єднує абстрактні картини й поетичні рядки, які разом створюють ефект реальності сновидіння.

Емма Андієвська – авторка понад 9000 картин. Не виключено, що її талант художника певною мірою вплинув на художню структуру її поетичних візій, організацію авторського ряду образів-символів. До речі, Андієвська сама зауважувала, що її малярство дуже близько «підходить» до поезії. Загалом, її поезія – це змістова сутність її малярства. А картини Андієвської – це дзеркальне відображення поезій, своєрідна авторська ілюстрація, авторське тлумачення образів, символів, трактування емоційного фону переживань ліричної героїні, спроба своєрідного символічно-метафоричного послання поза межі, поза кордони, поза свідомість.

До речі, Н. Зборовська, осмислюючи ранню поезію Е. Андієвської, зауважує, що «спосіб зіставлення, поєднання того, що здоровий глузд не здатний суміщати, опертя на підсвідомі імпульси, творення чудесної реальності вказують на сюрреалістичне світобачення з його ірраціональною логікою» [21, 186]. Щось від ранньої Андієвської звучить і в зрілих її творах, як відгук (або перегук) часів, періодів життя-буття, як намагання осмислити філософію часу-простору, у якому живе людина.

Е. Андіївська вдається до жанрового означення своїх поетичних замальовок, даючи їм чітку оцінку – «натюрморти»: «Натюрморт з ускладненням у часі», «Натюрморт у ракурсі троянської війни», «Вагітний натюрморт», «Натюрморт з залізною лійкою», «Натюрморт в одноплощинно-історичному розтині», «Натюрморт з етичним ухилом», «Натюрморт з тінню». Такі «образотворчі» картини знаходимо у збірках «Вігилії», «Спокуси святого Антонія», «Знаки. Тарок», «Каварня», «Вілли над морем», «Межиріччя», «Наука про землю». Усі збірки – доробок різних років – це своєрідна настроєвість, піддана певним впливам, переживанням, позначена зміною настрою і навіть вектором світосприйняття, світовідчування. А ще – вплив своєрідної, неповторної, надзвичайно оригінальної філософії буття, у якому Андіївська так прагне віднайти «суть речей», обурюючись тим, що «час і простір затягло мохами» й «час товче життя, як воду в ступі», але, попри всі намагання, – «Вже не вернути в насущне». Андіївська проектує, творить, малює, будує свій світ, «Щоб крізь душі надсадну каламуть Чвалати в світло, де його нема». Окреслюється принципова позиція поета – тяжіння до нестандартності мислення та побудови образної системи, надмірної метафоричності, шукання логіки в нелогічному (або навпаки). На щось подібне ми натрапимо в поетичних проектах Василя Барки, особливо в його монументальному «Океані».

Жанр «натюрмарту», як відомо, застосовується не лише в площині образотворчого мистецтва, хоча найчастіше використовується саме художниками. Оскільки література – теж один із видів (причому синтезований) мистецтва, то й у художніх творах, переважно поетичних, натрапляємо на такі замальовки із зображенням предметів побуту, квітів, фруктів тощо.

Так, поетичні «натюрморти» Емми Андіївської не зовсім або, швидше, зовсім незвичні, з погляду жанрового означення класичного малярського «натюрмарту». Читач, сподіваючись побачити традиційну предметну композицію, буде вражений, приголомшений, натрапивши на несподівані, інколи навіть незнайомі образи й предмети, освітлені чудернацькими барвами. Майже театральна гра світла-тіні в поетичних натюрмортах Андіївської змусить читача пригадати страшні сни-видіння та може викликати шквал непередбачуваних, не завжди позитивних емоцій, переживань, залишивши по собі неоднозначні враження й відчуття. Скажімо, деякі поетичні картини Андіївської, хоч і не означені авторкою як «натюрморти», можуть вважатися

такими за аналогією побудови, структурними особливостями, образною системою, художнім наповненням: «Краєвид у межах квадрата», «Домашній краєвид у дощ», «Каварня з ухилом у метафізику», «Краєвид з квітчастими левами, або переваги зеленого», «Інше вікно» та ін.

Іван Фізер, один із дослідників поетичних творів Е. Андіївської, зауважує, що «в царстві самотності», де «всі Гамлети втупились у скриньку телебачення», оновлення світу можливе тільки через інфантильну, незайману безпосередність один до одного, до природи, до всесвіту. Поезія Андіївської і є такою незайманою безпосередністю» [44, 170]. У поетичних «натюрмортах» з'являються речі «без форм і назв», хоча й вони, безперечно, викликають у нашій уяві певні асоціації, залежно від «підготованості» читача, його життєвого досвіду, образного мислення та уяви.

Запозичивши в малярстві суто професійні прийоми роботи з барвами, Емма Андіївська надзвичайно вдало залучила всю кольорову палітру до світу своїх поетичних образів, пейзажів, літературних натюрмортів. Вона, як обдарована художниця, досить майстерно «відчуває» колір, барву, тони, їхнє нюансування. Її надзвичайно тонкий художній смак дає змогу насичувати тепер уже поетичні картини своєрідним поєднанням барв, надихаючи їх настроєм, своєрідною симфонією пережитих емоцій. Таким чином, читач учуває яскраву експресію, приховану імпресію, неповторну символіку її поетичних полотен.

Здається, що більшість її поетично-художніх образів прийшла зі сну, видіння, забуття, можливо, навіть нірвани (стану самозаглиблення). Спостерігаємо індивідуалізовану, сконструйовану модерним дизайнером концепцію світобудови. Тому більшість із її «натюрмортів» непідготованого читача вражають засиллям абсурдних, незрозумілих, на перший погляд, образів, нагромадженням предметів і явищ, що взаємовиключають один одного. Деякі образні конструкції застають читача зненацька, містично-магічно заворожують, змушуючи покірно слідувати в незвичайний, незвичний, але незаперечно цікавий, багатий, оригінальний світ, світ своєрідного Задзеркалля:

*Булочка, редька, ніж і кухоль пива
На таці із погаслого металу
Й рука відтята – кипіло – на престолі.
Пацьори піни, – хвіст, як біла пави, –*

*Не кухоль пива, а весільний повіз, –
Самі роти – в повітря сизім тілі
І голова – із двох піщаних стулок...
(«Вагітний натюрморт»)*

*Айва і кілька фіялкових смокв.
І люття – струнами униз – на рюшах.
І дзеркало, яке ледь-ледь – пороша.
Перо і тиша, аж гірка на смак.
(«Натюрморт з ускладненнями в часі»)*

*Потята шинка, хліб, овечий сир
Й волове око, мов яйце, з-під льоду
Напівочищене, що кинув ледар
Із осудом : «Буття не перший сорт!»*

*П'ять персиків, розкритий несесер,
Де срібла тінь, що заліза на владу.
І колесо, що вахлярі-облуди, –
Відбитки м'яса залишив м'ясар.
(«Натюрморт із тінню»)*

Кольорова гама вражаюче неповторна, смілива своїми неприродними поєднаннями. Є в Емми Андієвської, як і в кожного майстра, свої улюблені кольори. Художня палітра її поетичних полотен має досить широкий діапазон, велику спектральну перспективу – від сліпучо-білого («біла доріжка, встелена спалахами», «вигулькують із жил *молочні* пера», «Де лиш тополя, *сизо-білий* термос»), до жовтого («присягаючись на *жовтій* дині»), від зеленого («*зелені* ятірці з усесвіту ви сильні», «*зелені* алігаторові груші») до блакитно-голубого й синього («замість чубів – *блакитний* молочай», «*молочно-голубий*», «І сутінки, як *синє* сіно»), від чорного («*чорні* урвища», «світ *почорнів*, погас») до насиченого, яскравого, улюбленого поеткою червоного («З рівнини витіка *червоний* шлик», «І сонцеві розкрывши губу, *Червоне* обернув на голубе»).

Інколи барви проявляються лише внаслідок читацьких асоціацій (звичних, традиційних, класичних), при спогляданні предметів, явищ: «*вишині* перемиті», «із *кров'ю* блюдце», «закорковано *рубін*», «*гороби-*

ни в кутастій вазі гілка» – червоний, брунатий, «п'ять *персиків*», «в *буриштині*», «три печені *каштани*» – теплий, пастельний жовтий, гарячий золотистий, помаранчевий, темно-коричневий, «*жасмин* чи тільки приреченість?» – сліпучо-білий. Уся кольорова гама, інколи неприродна, «мутована», максимально адаптована до зовнішнього та внутрішнього «окрасу» суспільного буття, – свідчення мінливості, непостійності настрою, напливів смутку, розпачу, туги, що приходять на зміну нестримному бажанню любити, радіти життю, боротися за щастя, шукати себе й свій шлях. Інколи червона барва, що модифікується, переливається різноманітними відтінками, стає суто інтимним свідченням пристрастності Емми Андієвської, виказує її чуттєвість, темперамент, можливо – азартність, прагнення випробувати долю-фортуна, сміливість.

Досить цікавою видається нам і гра світла й тіні в натюрмортах Емми Андієвської. Присутність у її образно-метафоричній структурі різних періодів доби – ночі, дня, темряви, сутінок – додає містичного, казкового (можливо трохи пафосно-театралізованого) звучання її модерновій по суті поезії, занурює нас у таїну світобудови, додає до багатого кольорового нюансування свої характеристики: «Вікна – по той бік *темряви*», «Ляскають кроки *вночі*», «Відкривають *ніч* для кволих і безногих, Відкривають *день...*», «Світ на узбіччі в *світловому* дрюччі. Крізь цю *прозорість* вдарила прозорість», «Ні *світла*, ані кроків на майдані. *Ніч* – наглухо – у володіння власні», «І *тінь*, що – через – мозок – від гітари».

Кольорова гама й гра світла-тіні створюють у поетичних замальовках Емми Андієвської відчуття об'ємності, голографічності, стереометричності малюнку, що вже є повноцінною панорамою сюрреалістичного світу. Деякі її поетичні «сюжети» нагадують чудернацькі фрески, що шматками визирають із-під багатовікових нашарувань. Інколи здається, що її світ – це хаотичне нагромадження образів, що постали із хворобливої уяви або снів-видінь. Але цей світ насправді має свою логічну, обґрунтовану авторкою концепцію не схожого на інші, буденні, сірі чи чорно-білі світи.

Лише «посвячені» в таїнство творення поезії, малярства, наближені до творчої майстерні творця поетичних та малярських полотен можуть достеменно зрозуміти – що є суть мікро- й макрокосму Емми Андієвської, її специфічного, неповторного, але такого багатого та розмаїтого світу, який живе за законами «круглого часу».

Її творчий потенціал вражає могутньою енергетикою, любов'ю до життя в різних його проявах. Вона всім своїм жіночим єством прагне здолати усталені догми, зламати всі стереотипи, вирватися за межі звичного життя, прагне трансцендентуватись у «позапростір і позачас» (як Василь Стус). Вона прагне вивести творчу лабораторію справжнього митця на той рівень, де не буде ніяких обмежень – вікових, суспільних, політичних, релігійних, расових, статевих. Її неповторні поетично-малярські пейзажі-натюрморти мають у своїй основі підсвідоме, занурене в таємничі глибини людського сутності, що робить її поезію філософськи наснаженою, і не просто сучасною, а такою, що випереджає час, спрямована в майбуття.

Висновки й перспективи подальших досліджень. І справді, Емма Андієвська – письменниця «метафоричного стилю» (Ж. Дерріда) та «фігуративного слововживання» (І. Ільїн), як «геній алюзій, недомовленостей і сугестії, належно не поцінований не лише у вітчизні, а й ніде, робить міф допоміжним засобом для філософського дискурсу своїх текстів, схожих радше на літературу майбутнього, а не теперішнього – приходячи до нас *vice versa*» [24, 622].

Отже, багатогранна творчість Емми Андієвської викликає неабиякий інтерес у сучасних читачів та дослідників, стимулює до поглибленого і всебічного аналізу її синтезованого, оригінального творчого доробку, що став результатом постійної роботи над собою, невгамовного бажання досягнути цей суперечливий, але такий цікавий і неповторний світ, прослідкувати його крізь призму своєрідних мистецьких рефлексій.

Список використаної літератури

1. Андієвська Е. Вілли над морем. Сонети / Е. Андієвська. – Львів : [б. в.], 2000. – 120 с.
2. Андієвська Е. Фільгурити / Е. Андієвська. – К. : Всесвіт, 2008.
3. Андієвська Е. «Провидіння не любить ледачих...» // Жінка як текст: Емма Андієвська, Соломія Павличко, Оксана Забужко: фрагменти творчості і контексти / упоряд. Л. Таран. – К. : [б. в.], 2002. – С. 35–39.
4. Антонюк Т. Сюрреалізм як художній напрям в українській поезії ХХ століття (Е. Андієвська, Б.-І. Антонич, М. Воробйов, О. Зуєвський) : дис. ... канд. філол. наук: 10.01.01 / Т. Антонюк ; Київ. нац. ун-т ім. Тараса Шевченка. – К., 2004.
5. Бойчук Б. Кілька штрихів про малярство Емми Андієвської / Б. Бойчук // Світовид. – 1993. – № 2.
6. Бойчук Б. Фантазмагоричний портрет Емми Андієвської / Б. Бойчук // Слово і час. – 2000. – № 1. – С. 87–89.

7. Бойчук Б. Емма Андієвська / Б. Бойчук, Б. Рубчак // Кур'єр Кривбасу. – 2004. – № 174. – С. 117–123.
8. Буценко О. Притча про наш світ / О. Буценко // Жінка як текст. Емма Андієвська, Соломія Павличко, Оксана Забужко: фрагменти творчості і контексти / упоряд. Л. Таран. – К. : Факт, 2002. – С. 26.
9. Водозазька С. Антологія трансцендентної самотності Емми Андієвської / С. Водозазька // Слово і час. – 2004. – № 1. – С. 49–53.
10. Водозазька С. Постмодерністські акценти у творчості Емми Андієвської : дис. ... канд. філол. наук : 10.01.01 / С. Водозазька ; Київ. нац. ун-т ім. Тараса Шевченка. – К., 2002.
11. Возняк Т. «Небуття хамелеон» в поезії Емми Андієвської / Т. Возняк // Сучасність. – 1992. – № 5. – С. 144–147.
12. Гриценко О. Сні про базар (Кілька слів про поетесу Емму Андієвську) / О. Гриценко // Жінка як текст. Емма Андієвська, Соломія Павличко, Оксана Забужко: фрагменти творчості і контексти / упоряд. Л. Таран. – К. : Факт, 2002. – С. 24.
13. Гусар-Струк Д. Як читати поезії Емми Андієвської / Д. Гусар-Струк // Кур'єр Кривбасу. – 2004. – № 177. – С. 167–170.
14. Дати країні справжнє (інтерв'ю Емми Андієвської) // Український тиждень. – 2010. – № 16 (129). – 23 квіт.
15. Деко О. Три загадки Емми Андієвської / О. Деко // Соборність. – 2002. – № 1. – С. 10–11.
16. Державин В. Поезія Емми Андієвської / В. Державин // Кур'єр Кривбасу. – 2004. – № 170. – С. 96–107.
17. Дерріда Ж. Дарувати час / Ж. Дерріда ; пер. з фр. М. Ющенко. – Львів : Літопис, 2008.
18. Дмитриченко Н. Емма Андієвська: «Я звикла жити у пустелі. Як у поганому шукати позитив, чому в сучасній літературі забагато тельбухів і про самотність у мюнхенській квартирі – у розмові із неординарною жінкою» / Н. Дмитриченко // Україна Молода. – 2010. – 23 квіт. – С. 20–21.
19. Драч І. Андієвська Емма / І. Драч // Українська літературна енциклопедія. – Т. 1. – К. : [б. в.], 1988. – С. 62.
20. Dorothea Friedrich. Ukrainische Vitalität in Dachau: Die Eröffnung der Ausstellung mit Werken von Emma Andijewska in der kleinen Altstadtgalerie von Frank Donath / Dorothea Friedrich // Süddeutsche Zeitung. – 2005. – 29 oktober.
21. Зборовська Н. Емма Андієвська / Н. Зборовська // Історія української літератури ХХ століття / за ред. В. Г. Дончика : у 2-х кн. – К. : Либідь, 1998. – Кн. друга (Друга половина ХХ ст.). – С. 185–188.
22. Зборовська Н. Прозові рефлексії над мисленням / Н. Зборовська // Кур'єр Кривбасу. – 2004. – № 178. – С. 117–124.
23. Andijewska E. Zespoły architektoniczne / przekład z języka ukraińskiego T. Karabowicz. – Lublin : Studio Format, 2010.
24. Кіяновська М. До питання про функцію міфу в творчості Емми Андієвської / М. Кіяновська // Українська філологія: школи, постаті, проблеми : зб. наук. пр.

- Міжнар. конф., присвяч. 150-річчю від дня заснування кафедри словесності у Львів. ун-ті (Львів, 23–25 жовт. 1998 р.). – Львів : Світ, 1999. – С. 616–622.
25. Коптілов В. В. Андієвська Емма / В. В. Коптілов, О. Г. Астаф'єв // Енциклопедія сучасної України. – Т. 1. – К. : [б. в.], 2001. – С. 473.
 26. Лавріненко Ю. Дві течії в поезії Емми Андієвської / Ю. Лавріненко // Кур'єр Кривбасу. – 2004. – № 173. – С. 113–116.
 27. Ледер К. Емма Андієвська – письменниця і малярка / К. Ледер // Всесвіт. – 1995. – № 10–11. – С. 145–147.
 28. Лисенко Т. Мікро- і макросвіти у творчості Емми Андієвської / Т. Лисенко // Слово і час. – 2004. – № 1. – С. 45–49.
 29. Лисенко Т. Океанічний лабіринт, або феномен Емми Андієвської / Т. Лисенко // Сучасність. – 2003. – № 11. – С. 142–147.
 30. Lysenko T. Emma Andijewska, Ukrainian artist from München / T. Lysenko // Welcome to Ukraine. – 2003. – № 2.
 31. Мойсієнко А. «Напруга, що сприймається як стиль» або «Архітектурні ансамблі» Емми Андієвської / А. Мойсієнко // «Жінка як текст. Емма Андієвська, Соломія Павличко, Оксана Забужко: фрагменти творчості і контексти» / упоряд. Л. Таран. – К. : Факт, 2002. – С. 44–45.
 32. Осадчук П. Поезія перетворює світ / П. Осадчук // Андієвська Е. Твори : у 12 т. – Мюнхен ; Хмельницький : [б. в.], 2004. – Т. 1. – С. 3–8.
 33. Поети «Нью-Йоркської групи». Антологія / упоряд. текстів О. Г. Астаф'єва, А. О. Дністрового ; передм. О. Г. Астаф'єва. – Х. : Ранок, 2003.
 34. Райс Е. Поезія Емми Андієвської / Е. Райс // Кур'єр Кривбасу. – 2004. – Берез. – № 172. – С. 124.
 35. Слабошпицький М. Провидіння не любить ледачих (Емма Андієвська) / М. Слабошпицький // Не загублена українська людина (55 портретів з української діаспори). – К. : Ярославів Вал, 2004. – С. 342–354.
 36. Сорока П. Магія ліній і барв, або дещо про малярство Емми Андієвської / П. Сорока // Кур'єр Кривбасу. – 1998. – № 10.
 37. Степовик Д. Вільна Академія Емми Андієвської / Д. Степовик // Українське Слово. – 1995. – 23 лип.
 38. Стех М. Пошуки істини крізь інтелектуальну візію всесвіту: Дещо про поезії Емми Андієвської / М. Стех // Сучасність. – 1989. – № 2. – С. 27–41.
 39. Стех М. «Іншим обличчям в потойбік...» – поезія і проза Емми Андієвської / М. Стех // Кур'єр Кривбасу. – 2004. – Січ. – № 170. – С. 76–80.
 40. Стех М. «Іншим обличчям в потойбік...» / М. Стех // Кур'єр Кривбасу. – 2004. – Лют. – № 171. – С. 147–153.
 41. Тарнашинська Л. Вернісажі Емми Андієвської / Л. Тарнашинська // Дзеркало тижня. – 2005. – № 29 (556).
 42. Тарнашинська Л. Емма Андієвська: відома й невідома / Л. Тарнашинська // Art Line. – 1998. – № 3.
 43. Тарнашинська Л. Емма Андієвська: «Неправда, що людина не має права вибору. Вона його має повсякчас» / Л. Тарнашинська // День. – 1999. – № 17. – 30 січ.

44. Фізер І. Емма Андіївська (1931) / І. Фізер // Поза традиції: Антологія української модерної поезії в діаспорі. – Київ ; Торонто ; Едмонтон ; Оттава : [б. в.], 1993. – С. 170–172.
45. Шаф О. Сонет Емми Андіївської в західноєвропейському контексті / О. Шаф // Соборність. – 2008. – № 2–3 (32–33). – С. 150–165.
46. Шеньє-Жандрон Ж. Сюрреалізм / Ж. Шеньє-Жандрон ; пер. с фр. С. Дубина. – М. : [б. в.], 2002. – 416 с.

УДК 821.161.2(082)

Сергій Романов

ЛЕСЯ УКРАЇНКА – АГАТАНГЕЛ КРИМСЬКИЙ: ІСТОРІЯ СТАНОВЛЕННЯ ТА СПІЛКУВАННЯ

У статті проаналізовано особливості ідейно-світоглядного та творчого становлення особистості Лесі Українки та А. Кримського. Життєвий і творчий шлях митців розглянуто в зіставному аспекті та в історико-культурному контексті епохи кінця ХІХ – початку ХХ ст.

Ключові слова: дружба, родина, листування, релігія, ідеологія, мистецтво, історія, наука.

Романов Сергей. Лесья Украинка – Агатаангел Крымский: история становления и общения. В статье проанализированы особенности идейно-мировоззренческого и творческого становления личности Леси Украинки и А. Крымского. Жизненный и творческий путь писателей рассмотрены в сравнительном аспекте и в историко-культурном контексте эпохи конца ХІХ – начала ХХ в.

Ключевые слова: дружба, род, переписка, религия, идеология, искусство, история, наука.

Romanov Serhiy. Lesya Ukrainka – Aghatangel Krumskyi: the History of Development and Intercommunication. This article is devoted to peculiarities high-principled and world outlook and creative development of the individual Lesya Ukrainka and A. Krumskyi are researched. Life and creative way of a writers in comparative aspect and historical and cultural contexts of the epoch and ХІХ – beginning ХХ century is researched.

Key words: friendship, correspondence, female, religion, ideology, art, history, science.

Постановка наукової проблеми та її значення. На початку січня 1895 р. із Софії Лесья Українка, яка проживала тоді в родині М. Драгоманова, написала відкритий «Лист до товаришів на Украї-